

WSTĘP

Współczesna rzeczywistość edukacyjna charakteryzuje się gwałtownymi zmianami społecznymi, gospodarczymi i kulturowymi. Przemiany te niosą zarówno pozytywne, jak i negatywne zjawiska, które ściśle wiążą się z funkcjonowaniem i edukacją dzieci i młodzieży. Niniejszy tom „Lubelskiego Rocznika Pedagogicznego” to z jednej strony rozważania o wybranych wartościach i kształtowaniu kompetencji moralnych w pracy z dziećmi i młodzieżą, a z drugiej – propozycje wykorzystania nowoczesnych narzędzi, aparatury, procedur i metodologii badawczej do lepszego diagnozowania potencjału rozwojowego ucznia oraz opracowania praktyki edukacyjnej przyjaznej wychowankom o różnych możliwościach i potrzebach.

W dyskusji nad nowym obrazem i kierunkiem rozwoju edukacji wzięli udział przedstawiciele różnych subdyscyplin naukowych, wzbogacając ją o własne perspektywy teoretyczne i doświadczenia badawcze.

Struktura tomu obejmuje trzynaście artykułów, w których motywem przewodnim jest poszukiwanie zmiany edukacji w kierunku jej personalizacji, humanizacji oraz polepszenia relacji między uczestnikami w procesie wychowania.

Tom otwiera artykuł **Marty Buk-Cegiełki** pt. *Przymioty osoby ludzkiej – implikacje dla edukacji wczesnoszkolnej*. Autorka podejmuje w nim ważny temat istoty osoby w aspekcie pedagogicznym i stawia tezę, że zanim podmiot jest w stanie uzyskać pełnię swojej autonomii, posiada swą godność i wartości przysługujące mu z natury. Do osoby są przypisane takie wartości, jak godność, rozumność, wolność, odpowiedzialność, zdolność do miłości, twórczości i transcendencji. W związku z postawioną tezą autorka opisuje istotę poszczególnych wartości i proponuje wybrane cele edukacyjne dla klas I–III oraz rozwiązania organizacyjne dla praktyki edukacyjnej.

Małgorzata Chojak w artykule pt. *Edukacja oparta na neurofaktach – wstępna analiza nowego protokołu badawczego opartego na metodologii pedagogiki i medycyny* zwraca szczególną uwagę na chaos panujący w zakresie neuropedagogiki i neurodydaktyki związany z metodologią subdyscypliny. W publikacji autorka prezentuje możliwości pozyskiwania dowodów naukowych poprzez połączenie metodologii pedagogiki i medycyny w zagadnieniach związanych z neuropedagogiką. W artykule prezentuje procedurę badań, spektrum obszarów możliwych do dokonywania pomiarów, przykładową analizę wyników neuronalnych mechanizmów

wykonywania przez dzieci wybranych czynności edukacyjnych z wykorzystaniem spektroskopii w bliskiej podczerwieni NIRS.

Kolejne dwa artykuły pt. *Mobilna szkoła w procesie wychowania i kształcenia dzieci z układu ryzyka* i *Moralne funkcjonowanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych* skupiają się na funkcjonowaniu i pracy wychowawczej z dzieckiem z układu ryzyka. **Kinga Konieczny-Pizoń** porusza zagadnienie związane z pracą z wychowankiem niedostosowanym społecznie. Autorka poprzez wykorzystanie badań narracyjnych pokazuje działania organizacji non-profit – Grupę Pedagogów Ulicy „UNO” – w mobilnej szkole. To interesujące narzędzie i działania wychowawcze pozwalają dzieciom realizować treści podstawowej edukacji, kreatywnej terapii, rozwijać umiejętności życiowe i talenty. Czytelnika powinny zainteresować wyniki preferencji dzieci i młodzieży, ich emocje podczas panelów edukacyjnych, zabaw, gier oraz relacji z wolontariuszami w mobilnej szkole. Z kolei **Mirosław Mielczarek** podejmuje próbę określenia funkcjonowania wychowanków w sferze moralnej placówek opiekuńczo-wychowawczych. W analizie wyników badań dokonanych w paradygmacie interpretacyjnym autor wskazuje, że punktem wyjścia w pracy z uczniem powinny stać się działania związane z urzeczywistnieniem norm moralnych w codziennej aktywności podmiotów.

O ważności oceny i oczekiwań kobiet w naśladowaniu przez partnerów danego modelu męskości pisze **Agnieszka Nowakowska-Kaliszuk** w publikacji *Kulturowe uwarunkowania przemian modelu męskiej roli płciowej. Ocena tradycyjnego i nietradycyjnego modelu męskości w perspektywie odzwierciedlonej kobiet oraz innych mężczyzn*. Autorka opisując rozumienie męskości, w sposób tradycyjny i nietradycyjny związany z emocjonalnym zaangażowaniem w ojcostwo i partnerstwo w związku, przygotowuje podstawę teoretyczną do zaprezentowania wyników oryginalnych badań własnych.

Beata Papuda-Dolińska w artykule *Funkcje wykonawcze osób z niepełnosprawnością wzroku* przedstawia czytelnikowi istotę funkcji wykonawczych, jej znaczenie w procesie uczenia się w szkole i funkcjonowania w codziennych zadaniach życiowych. Autorka skupia się na analizie wyników badań naukowych pokazujących uwarunkowania działania tych funkcji u osób z niepełnosprawnością wzroku.

Walorem artykułu **Marii Racewicz** jest jego niezwykła aktualność i analiza legislacyjnych uwarunkowań edukacji domowej w wybranym okresie historycznym.

Strategicznymi pojęciami jakie **Barbara Skalbania** rozważa, w układzie różnych teorii uczenia się, w swoim tekście pt. *Rozwijanie kompetencji kluczowych w świetle teorii uczenia się – perspektywa nauczyciela i ucznia edukacji wczesnoszkolnej* są kompetencje kluczowe ucznia. Podjęta problematyka jest niezwykle istotna, ponieważ wielokrotnie prowadzone badania PISA pokazały niedomagania rodzimego systemu edukacyjnego.

Opracowanie **Magdaleny Smoczyńskiej** *Test Rozwoju Językowego TRJ jako psychometryczne narzędzie diagnozy zaburzeń rozwoju językowego u dzieci polskoję-*

zycznych jest propozycją wykorzystania opracowanego przez zespół psychologów narzędzia diagnostycznego do określenia zaburzeń rozwoju językowego dzieci. Analiza dostępnych testów do oceny rozwoju językowego dzieci pozwoli odbiorcy prześledzić możliwości diagnostyczne różnych narzędzi. Walorem artykułu jest z pewnością dokładna charakterystyka *Testu Rozwoju Językowego*.

Istotną problematykę dotyczącą filozofii edukacji i złożoności działania pedagogicznego podejmuje **Dariusz Stępkowski**. W artykule *Myslenie – sądzenie – odpowiedzialność. Fundamentalna wychowania moralnego według Hannah Arendt* czytelnik odnajdzie rozważania nad sposobami kształtowania moralności jednostki z uwzględnieniem zaplanowanych działań edukacyjnych i aktywności podejmowanej przez samego wychowanka.

Przygotowana przez **Alicję Ungeheuer-Gołąb** publikacja pt. *Literatura dla dzieci jako przestrzeń wczesnej edukacji w kontekście kanonu lektur* zachęca do przemyślenia zmian w spisie kanonu lektur, nowatorskich sposobów pracy z literaturą dla dzieci, wiedzy nauczycieli na temat oferty czytelnicznej oraz wychowania literackiego uczniów klas I–III. Autorka analizuje zgromadzony materiał związany ze zmianą spisu lektur szkolnych w ostatnich dekadach i uwypukla pominięte obszary lub zapomniane kategorie.

Zdaniem **Mirosława Mieczysława Wójcika** przyszłość edukacji będą tworzyć nauczycielki i nauczyciele świadomi znaczenia takich wartości, jak zdrowie, ekologia, kultura, prawda. Autor rozważa odejście edukacji od niesprawiedliwości społecznej, dewaloryzowania grup ze względu na pochodzenie lub posiadane zasoby i skupienie się na sprawiedliwości i prawdzie, która dąży do emancypacji człowieka oraz rozumienia własnych celów życiowych.

Tom zamyka tekst *Granice i transgresje (w) edukacji*, w którym autorka zarysowuje istotę pojęć granicy, graniczności i transgresji w odniesieniu do teorii humanistycznych, tożsamości kulturowej i twórczej adaptacji w przestrzeniach pogranicza. **Halina Monika Wróblewska** włącza się w nurt dyskusji o przyszłości edukacji i możliwości transgresji przez człowieka osobistych granic oraz przekraczania społecznego doświadczenia.

W prezentowanych artykułach autorzy wielokrotnie stawiają pytania o to, jaka powinna być edukacja dzieci i młodzieży, na czym ma polegać swoistość pracy nauczyciela/wychowawcy, za pomocą jakich narzędzi i procedur diagnozować uczniów oraz w jaki sposób wychowanek ma kształtować wybrane kompetencje i postawy w różnych przestrzeniach edukacyjnych. Mam nadzieję, że lektura publikacji zachęci czytelników do refleksji nad kierunkiem zmian edukacyjnych i stanie się inspiracją do podejmowania kreatywnych działań w pracy zawodowej oraz nowatorskich poszukiwań badawczych.